

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

- 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - 2.1.1 โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - 2.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- 2.2 เอกสารที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2.3 เอกสารที่เกี่ยวกับการศึกษารายบุคคล
- 2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนการสอน
- 2.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้
 - 2.5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.5.2 ความคงทนในการเรียนรู้
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.6.1 งานวิจัยเกี่ยวกับหน่วยการเรียนการสอน
 - 2.6.1.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.6.1.2 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 2.6.2 งานวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

2.1.1 โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้บูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับชีววิทยาศาสตร์ ซึ่งตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีโครงสร้างและมีลักษณะเฉพาะที่เห็นได้อย่างชัดเจน 4 ประการ คือ (จำนง พรายเข้มแข, 2534)

1. บูรณาการ ผสมผสานเนื้อหาสาระต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนและได้สัดส่วน เริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว แล้วค่อย ๆ ขยายขอบข่ายให้ได้ทั้งส่วนลึกและส่วนกว้างออกไปทีละน้อยตามทักษะและประสบการณ์ของนักเรียนที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

2. สร้างเสริมทักษะกระบวนการที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต นักเรียนจะได้รับการฝึกฝน เพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อการแก้ปัญหาของชีวิต ของชีวิต รวมทั้งทักษะทางสังคม ได้แก่ การปรับตัว การเลือก การวินิจฉัยความถูกผิดและ การตัดสินใจ เพื่อให้เป็นคนที่มีความสามารถ คิดเป็น คือ คิดดี คิดถูก และนำไปปฏิบัติได้จริง

3. ความเป็นพลเมืองดี คือให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีวินัยในตนเองเป็นคนมีน้ำใจ ที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ มีความรู้ ความสนใจว่าควรทำอะไรให้แก่ชาติบ้านเมือง จึงจะทำให้เราอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ต่อสังคม และความเป็นคนไทย และต้องการปลูกฝังให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์

4. สร้างสุขนิสัยที่ดี ให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์รวมทั้งการช่วยดูแลรักษาบ้านเมือง ให้สะอาดอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกัน และกำจัดมลพิษที่จะเกิดต่อตนเอง และต่อส่วนรวม

ส่วนโครงสร้างของเนื้อหา ที่กำหนดเป็นหน่วยต่าง ๆ ตามหลักสูตรกลุ่มวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตโดยตรงได้แก่ สุขภาพอนามัย การปฏิบัติตนในครอบครัว โรงเรียน ชุมชนระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4 เนื้อหาจะขยายออกไปในเรื่อง ของการประกอบอาชีพในชุมชน การทำมาหากิน จนถึงเรื่อง จักรวาลและอวกาศ ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 เนื้อหาจะขยายกว้างออกไปยังประเทศ เพื่อนบ้านประชาการศึกษา รวมไปถึงเรื่องการเมืองการปกครอง (ลัดดา ศิลาโนย, 2534) ดังโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในภาพที่ 1

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ป.1-2

หน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต
หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน
หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา
หน่วยที่ 4 ชาติไทย
หน่วยที่ 5 ขาว เหตุการณ์
 และวันสำคัญ

ป.3-4

หน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต
หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน
หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา
หน่วยที่ 4 ชาติไทย
หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน
หน่วยที่ 6 พลังงาน
 และสารเคมี
หน่วยที่ 7 จักรวาลและอวกาศ

หน่วยที่ 8 ขาว เหตุการณ์
 และวันสำคัญ

ป.5-6

หน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต
หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน
หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา
หน่วยที่ 4 ชาติไทย
หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน
หน่วยที่ 6 พลังงาน
 และสารเคมี
หน่วยที่ 7 จักรวาลและ
 อวกาศ
หน่วยที่ 8 ประเทศเพื่อนบ้าน
หน่วยที่ 9 ประชากรศึกษา
หน่วยที่ 10 การเมือง
 และการปกครอง
หน่วยที่ 11 ขาว เหตุการณ์
 และวันสำคัญ

ภาพที่ 1 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

จะเห็นได้ว่าขอบข่ายกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครอบคลุมถึงสิ่งที่จำเป็นในชีวิต ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และรวมถึงการปกครอง และมีส่วนสัมพันธ์กับ โครงสร้างของหลักสูตรโดยตรง ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรได้ผสมผสานเนื้อหา และกำหนด หน่วยเนื้อหาอย่างเหมาะสมไว้ในแต่ละระดับชั้นคือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 ครอบคลุม 5 หน่วย ระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4 ครอบคลุม 8 หน่วย และระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 ครอบคลุมหมดทั้ง 11 หน่วย ตามแผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

2.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นับว่าจำเป็นต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่งเพราะมุ่งเน้นผลประโยชน์ แก่ตัวนักเรียนโดยตรง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วครูจะต้องพยายามนำกิจกรรมการเรียนการสอนมาใช้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนมีรายละเอียด (दनัย ไชยโยธา, 2534)

1. กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมเริ่มต้นของการเรียนการสอนที่จะกระตุ้นความสนใจให้แก่ นักเรียน ให้สนใจที่จะเรียนบทเรียนเรื่องใหม่ หรือจะโยงความรู้เก่าสู่ความรู้ใหม่ ระยะเวลาในการใช้ไม่มากนักประมาณ 5-10 นาทีกิจกรรมในขั้นนี้จะค่อนข้างเร้าใจ เช่น กิจกรรมทายปัญหา เล่นิทาน การแสดงบทบาทสมมติ เพลง เกม สนทนา

2. กิจกรรมขั้นปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมหลักที่มุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมระดับบทเรียนในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะนิยมแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม บางครั้งเป็นรายบุคคล แล้วแต่ข้อจำกัดของกิจกรรมนั้น ๆ กิจกรรมที่นำมาใช้ในขั้นนี้ได้แก่ เกม สถานการณ์จำลอง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การศึกษานอกสถานที่ การสัมภาษณ์ การแสดงบทบาทสมมติ

3. กิจกรรมขั้นสรุป เน้นกิจกรรมที่อยู่ในลักษณะของการเสริมประสบการณ์ ช่วยทบทวนความรู้ของนักเรียน ให้ได้มโนภาพ สรุปสาระสำคัญของบทเรียน เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดป้ายนิเทศ การเล่นเกม การชมวีดิทัศน์ การทำรายงาน การอ่านแผนภูมิ แผนผัง การสนทนา

จึงนับว่ากิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนโดยตรงซึ่งครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนจนครบ เพราะในแต่ละกิจกรรมมีเกี่ยวเนื่อง และสัมพันธ์กันอย่างเป็นขั้นตอน คือ กิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียนจะช่วยกระตุ้น ให้ผู้เรียนมีความสนใจ และมีความพร้อมที่จะเรียนกิจกรรมขั้นปฏิบัติ จะช่วยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมหลัก ตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมขั้นสรุป เป็นกิจกรรมสุดท้ายที่ช่วยสรุปสาระสำคัญของบทเรียน ช่วยทบทวนให้นักเรียนเกิดมโนภาพ จากกิจกรรมที่หลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการจึงจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี

2.2 เอกสารที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับสภาพของความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ถ้าการเรียนการสอนถูกจัดให้ผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกัน ต้องรับรู้ในสิ่งเดียวกัน เวลาเดียวกัน ด้วยเงื่อนไขอย่างเดียวกัน ซึ่งเป็นการยากที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

ได้เท่าเทียมกันทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ต่างก็มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (ศิริพงษ์ พยอมแย้ม, 2533)

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526) ได้กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าของ John P. Fry เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนรายบุคคลให้มีประสิทธิภาพได้ดั่งนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อสามารถจัดสื่อและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคลอยู่ 4 ประการ ด้วยกัน

1. ตัวแปรด้านบุคลิกภาพ (Personality variable) ผลการเรียนรู้ของแต่ละคนย่อมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพซึ่งแตกต่างกันไป ผู้เรียนที่มีความคิดยืดหยุ่นมักจะมีบุคลิกภาพที่ชอบแสดงออก ทำให้ มีความสามารถในการอภิปรายโต้ตอบ แก้ปัญหาได้ดีบุคลิกลักษณะนี้จะชอบบทเรียนที่มีเนื้อหายืดหยุ่น หรือบทเรียนที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการกำหนดเนื้อหาของตนเอง เช่น บทเรียนแบบค้นคว้า หรือการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม ส่วนผู้เรียนที่มีลักษณะขี้อาย ชอบเก็บตัว ผู้ที่มีความคิดตรงไปตรงมา หรือผู้ที่มีความคิดตามหลักวิชาการมาก ๆ จะเรียนและทำงานได้ดีถ้าได้รับการแนะนำจากผู้สอน

2. ตัวแปรด้านสติปัญญาความรู้ (Cognitive variable) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจในการใช้วัสดุเครื่องมือต่าง ๆ ตามอายุของผู้เรียนตัวแปรนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนต้องคำนึงถึง เพื่อการจัดระดับการสอน เลือกหาวิธีการและสื่อการสอนที่เหมาะสมกับอายุของผู้เรียน

3. ตัวแปรด้านการชอบไต่ถาม (Inquiry variable) บุคคลย่อมมีลักษณะความสนใจในการไต่ถาม และความอยากรู้อยากเห็นแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดการศึกษาในรูปแบบของการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ การสอนแบบไต่ถาม การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น และการสอนเป็นคณะ ทั้งนี้เพื่อสนองตอบต่อความแตกต่างในด้านนี้ของผู้เรียน

4. ตัวแปรด้านการจัดลำดับการเรียนรู้ (Sequential variable) ผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นและความอยากรู้อยากเห็นมาก ๆ โดยทั่วไปมักมีไหวพริบดีสูง สามารถจัดลำดับ ความคิดในการเรียนรู้ได้ดีและสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้ แต่ผู้เรียนที่ถึงแม้จะมีความกระตือรือร้นในการเรียน แต่หากมีไหวพริบดีต่ำก็จะไม่สามารถ จัดลำดับการเรียนรู้ของตนเองได้ หากปราศจากคำแนะนำของผู้สอน ข้อแตกต่างด้านนี้จึงทำให้อัตราการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลไม่เท่ากันบางคนจึงเรียนได้เร็ว ส่วนบางคนจะเรียนได้ช้ากว่า

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายบุคคล

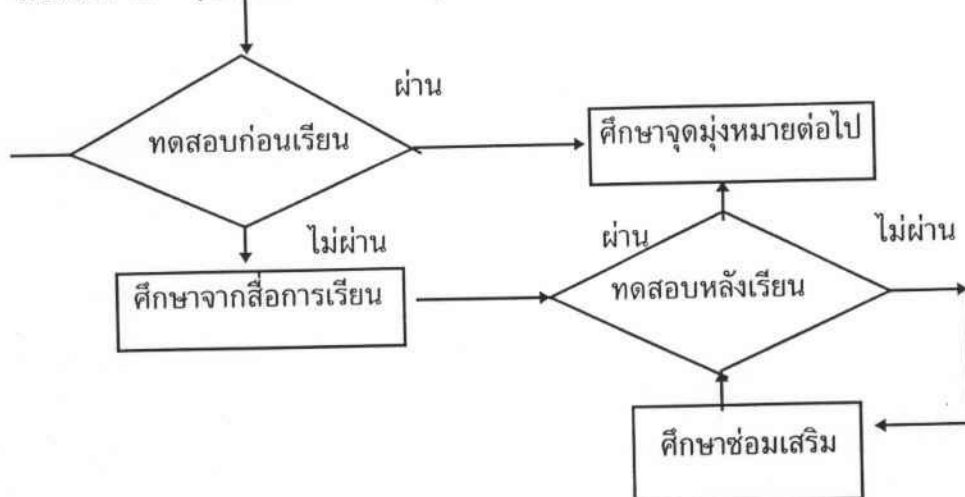
นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญและคำนึงถึงสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงได้พยายามคิดค้นวิธีการหาแนวทางในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้เรียนให้ตรงกับบุคคลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเป็นรายบุคคลตามลำดับ ความสามารถในการเรียนซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (จันทร์ฉาย เตมียาการ, 2533) นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษารายบุคคล ดังนี้

2.3.1 ความหมายของการศึกษารายบุคคล

สุนันท์ สังข์อ่อง (2526) ได้กล่าวว่า การศึกษารายบุคคลเป็นวิธีการที่มุ่งให้นักเรียนมีอิสระและเป็นผู้นำตนเอง โดยอาศัยหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐานในการพิจารณาวิธีการที่จะพัฒนานักเรียนโดยจัดสภาพต่าง ๆ ให้สนองต่อความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล เน้นที่การพัฒนาลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันของบุคคลเป็นสำคัญ

ศิริพงษ์ พยอมแย้ม (2533) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษารายบุคคล หมายถึง การประสมประสานระหว่างวิธีสอนกับสื่อการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลโดยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษา ซึ่งในการเรียนของผู้เรียนเพื่อไปสู่จุดประสงค์ของหลักสูตรนั้น ไม่จำเป็นที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนบังคับตามที่จัดในระบบโรงเรียนโดยทั่วไป ผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ และสามารถผ่านเกณฑ์จากการทดสอบก่อนเรียนก็ไม่ต้องรับการสอนในเนื้อหานั้น ๆ อีกสามารถผ่านไปเรียนรูในหน่วยการเรียนอื่น ๆ ได้ สำหรับผู้ไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบ ก่อนเรียนก็สามารถที่จะศึกษาหาความรู้ได้จากสื่อการเรียนด้วยตนเอง และทำการทดสอบหลังเรียน ถ้าสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดก็จะผ่านไปเรียนยังหน่วยการเรียนต่อไปได้ หากไม่สามารถผ่านการทดสอบหลังเรียน ย่อมแสดงว่าการเรียนด้วยตนเองจากสื่อในครั้งแรกไม่ได้ผล จำเป็นจะต้องเรียนซ่อมเสริมจากสื่อการเรียนด้วยตนเองใหม่ และทดสอบหลังเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสามารถผ่านเกณฑ์ได้ก็จะก้าวไปเรียนในหน่วยต่อไปดังการเสนอลักษณะการจัดการศึกษารายบุคคล ในภาพที่ 2 (ศิริพงษ์ พยอมแย้ม, 2533)

ภาพที่ 2 แผนภูมิการจัดการศึกษารายบุคคล

2.3.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายบุคคล

กิดานันท์ มลิทอง (2536) ได้กล่าวถึงผลจากการศึกษาของ Gagné' และ Briggs ในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษารายบุคคลว่า การศึกษารายบุคคลเป็นการสอน ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายตามความต้องการ และบุคลิกภาพของผู้เรียนแต่ละคน การสอนแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินทักษะที่มีอยู่ก่อน ของผู้เรียน
2. เพื่อช่วยในการค้นหาจุดเริ่มต้นของผู้เรียนแต่ละคนในการจัดลำดับการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. เพื่อช่วยในการจัดสื่อให้เหมาะสมกับการเรียน
4. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ตามอัตราความสามารถของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องรอซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม
5. เพื่อประเมินผลได้บ่อยครั้งเท่าที่ต้องการเพื่อเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน

2.3.3 ความจำเป็นในการจัดการศึกษารายบุคคล

จันทร์ฉาย เตมียาการ (2533) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการจัดการศึกษารายบุคคลไว้ว่า นับเป็นเวลากว่า 30 ปีมาแล้วที่นักการศึกษาได้พยายามแสวงหาวิธีการเพื่อนำมาปรับปรุงให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมุ่งตั้งแต่ที่วิธีสอนของครู ไปจนกระทั่งถึงวิธีการเรียนของนักเรียน โดยการสร้างการสอนแบบระบบซึ่งมีขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อการหาประสิทธิภาพที่แน่นอนของวิธีการสอนดังกล่าว ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะของการศึกษารายบุคคล (Individualized instruction) จึงเป็นจุดสนใจของนักการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากการศึกษารายบุคคลนี้จะเป็นการนำไปสู่การแก้ปัญหาบางประการให้แก่วงการการศึกษาไทย คือ

1. แก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual difference) ผู้เรียนแต่ละคนนั้นย่อมมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน เป็นต้นว่า ความสนใจ อารมณ์สังคม ความถนัด ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างทั้งหลายนั้น ต่างก็มีอิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียนดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาทางสนองความต้องการของผู้เรียนให้ตรงกับบุคคลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยส่งเสริมการศึกษารายบุคคล ให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่ผู้เรียนมีแตกต่างกันไป

2. ช่วยแก้ปัญหาคาราคาซังและแหล่งการเรียนรู้ เนื่องจากแหล่งการเรียนรู้มักจะไปอยู่รวมกันในที่เจริญ ทำให้มีปัญหारेื่องการย้ายถิ่นฐานเข้าไปอาศัยอยู่ใกล้บริเวณสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาในเรื่องประชากรแออัด อีกทั้งสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้นถ้าสามารถแก้ปัญหาเรื่องสถานที่เรียนด้วยการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนศึกษาได้ตามถิ่นฐานของตน และสามารถศึกษาหาความรู้ได้จากแหล่งความรู้ที่สร้างขึ้นมาโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งให้เป็นไปในรูปของสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น แบบเรียนโปรแกรม ชุดการเรียนรู้ ซึ่งจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและอาจต้องการความช่วยเหลือจาก ผู้สอนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. ช่วยในการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งในสังคมปัจจุบัน และอนาคตคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่องานและอาชีพมากขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่เริ่มรัดตัว จึงทำให้เวลาเรียนมีจำกัด ซึ่งบางครั้งก็เกิดปัญหาขึ้น ทั้งนี้เพราะเวลาเรียนตรงกับเวลาทำงาน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องหาสื่อการสอนช่วยในการเรียนการสอนแทน คือ จะต้องมียุทธศาสตร์ช่วยในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในทุกสถานที่และทุกเวลา โดยไม่เสียทั้งงานและการเรียน จึงเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานในอาชีพให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2.3.4 แนวความคิดในการจัดการศึกษารายบุคคล

จันทร์ฉาย เตมียาการ (2533) ได้กล่าวว่า แนวความคิดที่นำไปสู่การจัดการศึกษารายบุคคลแบบต่าง ๆ นั้นมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักการศึกษาได้นำเอาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งจะคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ ซึ่งความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น สติปัญญา ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและอื่น ๆ การแก้ไขปัญหาลำนี้สำหรับการเรียนการสอนนั้นก็คือวิธีการจัดการเรียนการสอนรายบุคคล หรือการการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถ ความสนใจ โดยอาจจะมีการคอยแนะนำช่วยเหลือบ้างตามความเหมาะสม การสร้างแบบเรียนทั้งที่เป็นแบบเรียนด้วยตนเองหรือการเรียนรายบุคคลนั้นได้มีการวิจัยวิธีการสร้างและทดสอบใช้กันมาเป็นเวลานาน และใช้กันอย่างกว้างขวางจนเป็นที่เข้าใจกันดีว่า การศึกษารายบุคคลนั้นคือ เทคโนโลยีการศึกษาอย่างหนึ่งที่ได้สร้างและค้นคว้าขึ้นมาใหม่ซึ่งมีอยู่หลายประเภท เช่น ชุดการสอนแบบสื่อประสม (Multi - media packages) แบบเรียนโปรแกรม (Programmed lesson) แบบเรียนด้วยตนเองแบบ Minicourse

2. เปลี่ยนแนวความคิดเรื่องครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยการจัดการศึกษาที่ยึดถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนมากขึ้นและลดบทบาทของครูลง ซึ่งรวมทั้งจำนวนเวลาที่ใช้ในการสอนของครู โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองมากยิ่งขึ้นแทนที่จะให้ครูเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ก็พยายามที่จะหาทางให้ผู้เรียนรู้จักหาสื่อต่าง ๆ เช่น วิธีการต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์มาใช้ การนำสื่อการเรียนต่าง ๆ มาใช้ต้องให้ตรงกับเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ที่จะให้แก่ผู้เรียนด้วย ดังนั้นการเรียนด้วยวิธีนี้จึงนิยมใช้สื่อประสม และชุดการเรียนแบบสื่อประสม ทั้งนี้เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองกับใช้สื่อที่มีอยู่ในชุดการเรียน โดยครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้

3. การใช้เทคโนโลยีการศึกษาเข้าช่วย โดยใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนอันรวมถึงเครื่องมือต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงและขยายตัวออกไปโดยแต่เดิมนั้นมีลักษณะที่ว่า ต่างคนต่างผลิตสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้กันเองตามกำลังทรัพย์ที่มีอยู่ตามความสนใจของผู้สอน ซึ่งก็มีเพียงไม่กี่คนและเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ไม่มีระบบการผลิตและการใช้สื่อ ทั้งยังไม่เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเป็นเพียงสื่อที่ใช้ช่วยครูสอนเท่านั้น แต่เมื่อผลิตเป็นชุดการเรียนและแบบเรียนโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ และใช้สื่อต่าง ๆ อย่างมีระบบแล้วนอกจากจะช่วยครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียวเช่นก่อนมาแล้วยังช่วยในการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งเป็นการเรียนในลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ไปค้นคว้าหาแหล่งการเรียนรู้และใช้สื่อการเรียนต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แต่เดิมนั้นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งครูเป็นผู้นำและนักเรียนเป็นผู้ตาม อีกทั้งลักษณะเฉพาะของครูผู้สอนแต่ละคน เช่น สภาพอารมณ์ จิตใจและบุคลิกลักษณะ จะมีบทบาทและอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ซึ่งแนวโน้มในอนาคตคงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปลักษณะการสื่อสารสองทาง คือต้องการให้การเรียนรู้เป็นไปในลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนและครูได้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนด้วยตนเองให้มากที่สุด ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจะเป็นไปในลักษณะนักเรียนศึกษา กิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือชี้แนะและให้คำปรึกษา

5. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียน ในการเรียนการสอนนั้นจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการแสวงหาความรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยยึดหลักจิตวิทยา เช่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทราบผลย้อนกลับว่าการตัดสินใจหรือการทำงานของตนนั้นถูกต้องหรือผิดอย่างไร มีการเสริมแรงทางบวกซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจที่จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกต่อไป จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเองโดยไม่ต้องมีการบังคับ ถ้าหากได้มีการจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ดังกล่าว โดยมีเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

2.3.5 ลักษณะของการศึกษารายบุคคล

สุนันท์ สังข์อ่อง (2526) ได้กล่าวถึงลักษณะของการศึกษารายบุคคลไว้ว่าถ้าพิจารณาลักษณะการศึกษารายบุคคลในแง่ของกระบวนการ (Process) ซึ่งสรุปได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (Individualized task) เป็นการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียน เช่น ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง สไลด์ ฟิล์มสตริป บทเรียนแบบโปรแกรม หนังสืออ่านประกอบ การทัศนศึกษา การปฏิบัติการทดลอง หน่วยการเรียนรู้ การสอน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ครูจัดให้นักเรียนได้ศึกษาเป็นรายบุคคล

2. กำหนดเวลาเรียนของแต่ละบุคคล (Individualized time) คือการที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนใช้เวลาเรียนตามความต้องการของแต่ละคน

3. การจัดหน่วยการเรียนรู้ (Development of unit sequence) คือการจัดลำดับของสิ่งที่จะให้นักเรียนเรียนอย่างมีแบบแผนโดย

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 2) นำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมมาแบ่งย่อยออกไป
- 3) กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนด
- 4) จัดกิจกรรมให้เลือกหลาย ๆ รูปแบบ

4. การประเมินผลการเรียนเป็นรายบุคคล (Evaluation of individual competency) ในการประเมินผลนี้ไม่ได้ให้นักเรียนเปรียบเทียบกับผู้อื่น ทั้งนี้เพราะการเรียนแบบนี้มุ่งให้นักเรียนเรียนไปตามอัตราความสามารถของตน ดังนั้นการประเมินผล จึงให้นักเรียนประเมินตนเองว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามเกณฑ์นักเรียนอาจทำกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมจนกว่าจะบรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนด

สรุปลักษณะการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. จัดแบ่งเนื้อหาที่จะเรียนเป็นตอน ๆ หรือหน่วยย่อย ๆ
2. ระบุจุดประสงค์เป็นเชิงพฤติกรรม
3. การเรียนเป็นไปตามอัตราความสามารถของผู้เรียน
4. มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ให้เลือกมากมาย
5. มีการจัดระบบการประเมินผลและการทดสอบไว้อย่างดี
6. จัดบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้แหล่งความรู้หลาย ๆ อย่าง
7. ตารางการเรียนยืดหยุ่น
8. วิธีการจัดโปรแกรมการเรียนเป็นไปอย่างมีแบบแผน

2.3.6 ประเภทของการศึกษารายบุคคล

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลนั้น ศิริพงษ์ พยอมแย้ม (2533) ได้กล่าวถึงการจำแนกลักษณะของการศึกษารายบุคคลจากผลการศึกษาของ Gagne' และ Briggs ไว้ว่าสามารถจำแนกลักษณะของการศึกษารายบุคคลออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การเรียนแบบอิสระ (Independent plans) เป็นการเรียนการสอนซึ่งผู้สอนกับผู้เรียนจะได้ทำความเข้าใจกันในเรื่องของจุดประสงค์การเรียนการสอน และให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ด้วยตนเอง นิยมใช้จัดการศึกษาในระดับสูง

2. การกำกับการเรียนด้วยตนเอง (Self - directed study) เป็นการเรียนการสอนโดยผู้สอนจะช่วยสนับสนุนจัดหาเอกสาร วัสดุ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และเมื่อผ่านการทดสอบตามเกณฑ์ที่ผู้สอนได้วางไว้ ผู้เรียนจะสามารถก้าวไปศึกษาในขั้นตอนที่สูงขึ้น

3. โปรแกรมการเรียนซึ่งผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner - centered programs) เป็นโปรแกรมการเรียนการสอนซึ่งเปิดขึ้นมากว้าง ๆ เพื่อให้โอกาสแก่ผู้เรียนที่จะเลือกเรียนโดยมีวิชาแกน วิชาเสริม และวิชาเลือก ฯลฯ

4. การเรียนตามอัตราความเร็วของตน (Self - pacing) เป็นการเรียนการสอนซึ่งผู้สอนกำหนดสื่อการเรียน ตลอดจนจุดมุ่งหมายไว้อย่างเดียวกัน ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดในอัตราความเร็วในการเรียนของตนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้วยระยะเวลาในการเรียนที่ต่างกัน

5. การเรียนที่ผู้เรียนเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง (Student - determined instruction) เป็นการเรียนการสอนที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการตัดสินใจเลือกองค์ประกอบของการเรียนด้วยตนเอง ลักษณะองค์ประกอบในการเรียน ได้แก่

- 1) การเลือกวัตถุประสงค์ของการเรียน
- 2) การเลือกรายวิชาตามความเหมาะสม
- 3) การเลือกวัสดุและแหล่งการเรียนรู้
- 4) การใช้อัตราความเร็วในการเรียนตามความสามารถของตน
- 5) การประเมินผลตนเองตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.3.7 ข้อดีและข้อจำกัดของการศึกษารายบุคคล

กิดานันท์ มลิทอง (2536) ได้กล่าวว่า การศึกษารายบุคคลเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน โดยคำนึงถึงลักษณะความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญวิธีการเรียนในลักษณะนี้ย่อมมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด คือ

1. ข้อดีของการศึกษารายบุคคล

- 1) ผู้เรียนสามารถเรียนได้เร็วหรือช้าตามอัตราความสามารถและความสนใจของแต่ละบุคคล
- 2) สื่อที่ใช้ในการเรียนได้รับการทดลองและทดสอบมาก่อนแล้วว่า สามารถจะใช้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพดีจึงจะนำมาใช้กับผู้เรียน เช่น ชุดการเรียนรู้ ชุดสื่อประสม และหน่วยการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ
- 3) สื่อที่ใช้ในการเรียนมีหลายชนิดให้เลือก และมักจะใช้ในรูปของสื่อประสม สื่อบางรูปแบบจะเป็นสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วย เช่น Interactive Video และการเรียนด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
- 4) บทเรียนมักเรียนเป็นหน่วย (Units) ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ด้วยชุดการเรียนรู้ที่จัดเป็นแต่ละเนื้อหาบทเรียนตามหน่วยนั้น
- 5) เป็นการเรียนที่ผู้สอนเป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน จึงทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกันมากกว่าการเรียนวิธีอื่น

2. ข้อจำกัดของการศึกษารายบุคคล

- 1) ถ้าผู้เรียนมีอายุน้อยและยังไม่มีประสบการณ์เพียงพอที่จะควบคุมการเรียนของตนได้ก็อาจจะทำให้ยากแก่การเรียนรู้ให้สำเร็จได้

2) ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้ในการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ในแต่ละวิชาให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยต้องพิจารณาบุคลิกภาพและความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนด้วย

3) วิชาที่จะเรียนด้วยการศึกษารายบุคคลอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องจากบางวิชาไม่สามารถให้ผู้เรียนเรียนอย่างลึกซึ้งได้ด้วยตนเอง

4) ในกรณีที่ผู้สอนไม่มีเวลาให้แก่ผู้เรียนได้เพียงพอยอมทำให้ผู้เรียนรู้สึกถูกปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยว เป็นผลอาจจะทำให้การเรียนล้มเหลวได้

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนการสอน

2.4.1 หลักการและทฤษฎีที่สำคัญ

หน่วยการเรียนการสอนโดยทั่วไปจะต้องพิจารณาถึงหลักการและทฤษฎีที่สำคัญ ดังเช่น ประหยัด จิระวรพงศ์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีสื่อประสม (Multi - media approach) ซึ่งจะมุ่งเน้นลักษณะการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการหลายอย่าง เช่น การสอนเป็นกลุ่ม การอภิปราย การสาธิต การทดลอง ศูนย์การเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป ใช้สื่อประสมหลายชนิดที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม ผู้เรียนสามารถใช้โอกาสในการฝึกฝนตนเอง และรับประสบการณ์ใหม่ ๆ
2. หน่วยการเรียนการสอน จะเน้นหน่วยการเรียนแบบกว้าง ที่มองส่วนรวมของหลักสูตรแล้วจึงพัฒนาบทเรียน ให้สัมพันธ์กันเป็นหน่วยย่อยที่เหมาะสมกับผู้เรียน
3. หน่วยการเรียนการสอน จะเน้นการสอนเพื่อสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. หน่วยการเรียนการสอน จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออก และมีส่วนร่วมในกิจกรรม
5. หน่วยการเรียนการสอน จะต้องให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนตัวเองทุกระยะและผู้เรียนสามารถทบทวน หรือฝึกฝนทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องได้ตามต้องการ
6. หน่วยการเรียนการสอน เป็นกระบวนการไม่ใช่ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายจึงต้องมีการปรับปรุงอยู่เสมอ
7. หน่วยการเรียนการสอน จะเน้นวัตถุประสงค์ของการเรียนมากกว่ากิจกรรมเพราะกิจกรรมนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับสภาพของผู้เรียนมากกว่า ดังนั้นผู้เรียนจึงสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนได้อย่างอิสระ
8. หน่วยการเรียนการสอน จะมุ่งเน้นที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน ทั้งนี้ไม่ถือเอาความรู้ของครูและสื่อการสอนที่มีอยู่เป็นเครื่องกำหนดเนื้อหาวิชา เช่นเดียวกับการเรียนการสอนทั่วไป
9. ใช้วิธีวิเคราะห์ระบบ (System analysis) ในการพัฒนาหน่วยการเรียนการสอน
10. ไม่มีหน่วยการเรียนการสอนใด ๆ ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากที่สุด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้อยู่เสมอ

2.4.2 ความหมายของหน่วยการเรียนรู้การสอน

ในความหมายของหน่วยการเรียนรู้การสอนได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้ คือ บุญมี ก้อนทอง (2518) หน่วยการเรียนรู้การสอน หมายถึง บทเรียนหรือหน่วยใดหน่วยหนึ่งที่สำเร็จในตัวเอง สร้างขึ้นสำหรับศึกษาด้วยตนเองโดยมีวัตถุประสงค์กำหนดไว้แน่นอน

ชมพันธ์ุ ฤกษ์ ฤณ อุษยา (2528) ได้กล่าวไว้ว่า หน่วยการเรียนรู้การสอนจัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งมีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพหรือทักษะตามที่กำหนดไว้โดยนักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถ และความต้องการ ความสนใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันวางแผนการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร (APEID, 1975) ได้ให้ความหมายของหน่วยการเรียนรู้การสอนว่า คือบทเรียนที่ทำสำเร็จในตัวเองประกอบด้วย คำบรรยายและคำแนะนำ ซึ่งทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้มากกว่าที่จะทำให้ผู้สอนใช้ เป็นกลุ่มของสื่อการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบหลัก ๆ ของบทเรียน คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล โดยปกติหน่วยการเรียนรู้การสอนจะเขียนเป็นกลุ่มประสบการณ์ไว้

Parsons และคณะ (1976) กล่าวว่าหน่วยการเรียนรู้การสอนเป็นบทเรียนที่ผู้เรียนสามารถเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ด้วยตนเองอย่างสะดวกสบายตามความสามารถของตนเองจะใช้เรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ๆ ก็ได้

Lawrence (1973 อ้างถึงใน ชมพันธ์ุ ฤกษ์ ฤณ อุษยา, 2528) กล่าวว่าหน่วยการเรียนรู้การสอนเป็นบทเรียนที่มีระเบียบแบบแผน อาจจะมีวิธีศึกษาหาความรู้ได้หลาย ๆ อย่างคือ รวมเอากิจกรรมหลาย ๆ วิธีไว้ด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ หน่วยการเรียนรู้การสอนจะเหมาะสมสำหรับการเรียนหลาย ๆ อย่างของผู้ใหญ่และเด็กที่มีอายุตั้งแต่เก้าปีขึ้นไป

Ellington และ Harris (1986) กล่าวว่าหน่วยการเรียนรู้การสอนหมายถึง

1. การรวบรวมรูปแบบของประสบการณ์การเรียนรู้การสอน เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การสอนโดยการแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามรูปแบบของตนเอง

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า หน่วยการเรียนรู้การสอน หมายถึง การเรียนการสอนที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่รวมเอาหลักการ และทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกัน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยที่กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น จะเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญคือ วัตถุประสงค์ การทดสอบก่อนเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนและการทดสอบหลังเรียน รวมทั้งการซ่อมเสริมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.4.3 ลักษณะที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้

Houston และคณะ (1972) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้ จะบอกกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถทำได้ เหมาะสมกับความมุ่งหมาย พร้อมทั้งกำหนดวิธีการประเมินผลไว้ด้วย ซึ่งแตกต่างจากการสอนแบบเดิม หรือแบบเรียนอื่น ๆ ที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้กว้างเกินไป และเสนอแนะผู้สอนและผู้เรียนได้น้อยมาก

2. หน่วยการเรียนรู้ จะเน้นผู้เรียนมากกว่าผู้สอน ผู้เรียนมีบทบาทในการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ และดำเนินการเรียนตามคำแนะนำในหน่วยการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมเน้นความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก

3. หน่วยการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่ดัดแปลงมาจากบทเรียนโปรแกรม แต่อย่างไรก็ตามหน่วยการเรียนรู้สามารถรวมสื่อการเรียนรู้แบบโปรแกรมไว้ด้วยก็ได้

4. หน่วยการเรียนรู้ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเลือกกิจกรรมใดก็ได้ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้จักวัตถุประสงค์ของการเรียนในการประเมินผลนั้นจะไม่เปรียบเทียบผู้เรียนกับเพื่อน ๆ ในกลุ่มซึ่งเป็นการประเมินผลแบบเดิมที่เรียกว่า "แบบอิงเกณฑ์" แต่จะเปรียบเทียบผู้เรียนกับวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้เท่านั้น ผู้เรียนจึงเรียนได้ตามความสามารถของตนเอง

5. หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลาย ๆ แบบตั้งแต่การเรียนการสอนเป็นรายบุคคล หรือการเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ รวมไปถึงการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียน การใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายและความสนใจของผู้เรียน

2.4.4 ส่วนประกอบของหน่วยการเรียนรู้

Duan (1973) กล่าวถึงส่วนประกอบพื้นฐานของหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

7 ส่วน คือ

1. วัตถุประสงค์ของการสอน
2. เนื้อหาที่ต้องเรียน
3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. กิจกรรมการเรียนรู้
5. กิจกรรมที่ส่งเสริมเพื่อให้เกิดเจตคติ
6. เครื่องมือวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน
7. คู่มือครู

Heinich, Molenda, Russell และ Smaldino (1996) ได้เสนอรูปแบบของหน่วยการเรียนรู้ไว้ซึ่งประกอบด้วย ส่วนประกอบดังนี้

1. หลักการและเหตุผล (Rationale) เป็นการกล่าวถึงภาพรวมของทั้งหมดและอธิบายว่าทำไมนักเรียนต้องเรียนหน่วยการเรียนรู้เรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์ (Objective) เป็นการระบุสิ่งที่คาดหวังของนักเรียนว่าจะได้รับอะไรจากการเรียนหน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นการกระทำที่ชัดเจน

3. ทดสอบความรู้พื้นฐาน (Entry - test) เป็นการกำหนดทักษะความรู้เดิมของนักเรียน ก่อนที่จะเข้าสู่หน่วยการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning activities) เป็นการกำหนดสิ่งที่จะให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ สื่อการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ ไม่ได้จำกัดเฉพาะหนังสือเท่านั้น อาจจะเป็นเทปบันทึกเสียง ฟลิ์มสตริป และสื่อต่าง ๆ ในห้องปฏิบัติการ

5. ทดสอบตนเอง (Self - test) เป็นการทบทวนและตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนของตนเอง

6. ทดสอบหลังเรียน (Post - test) เป็นการตรวจสอบว่านักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หลังจากเรียนหน่วยการเรียนรู้แล้ว

ชมพันธุ์ ฤกษ์ ฌ อยุธยา (2528) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 7 ส่วน คือ

1. หลักการและเหตุผล (Rational) เป็นส่วนแรกของผู้สร้างหน่วยการเรียนรู้ จะกล่าว เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า หรือความสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เป็นการสร้างแรงจูงใจในเบื้องต้นให้แก่ นักเรียน

2. วัตถุประสงค์ (Objectives) เป็นส่วนที่ระบุถึงสมรรถภาพที่นักเรียนจะต้องแสดงออกหลังจากที่เรียนหน่วยการเรียนรู้แล้ว ช่วยทำให้ครูผู้สอนได้วางแผนการประเมินผล การเรียน โดยวัตถุประสงค์จะอธิบายไว้อย่างชัดเจนถึงผลการเรียนที่คาดหวังไว้ และต้องเป็น พฤติกรรมในลักษณะที่สามารถประเมินผลได้

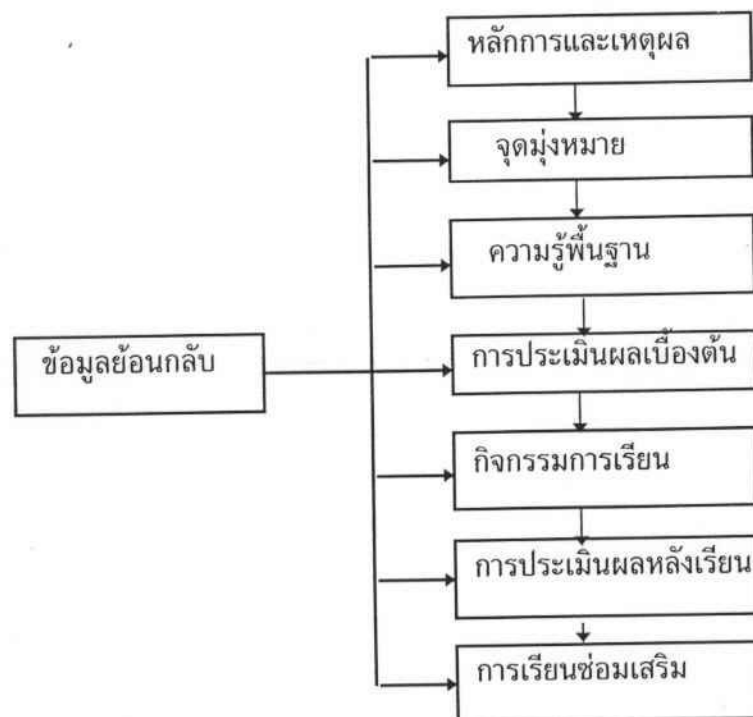
3. ความรู้พื้นฐาน (Pre - requisites) เป็นการกำหนดความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนที่จะเริ่มเรียนหน่วยการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักเรียน จะต้องกำหนดว่านักเรียน จะต้องมีความรู้พื้นฐานอะไร หรือต้องศึกษาหน่วยการเรียนรู้ใดมาก่อน

4. การประเมินผลเบื้องต้น (Pre - assessment) เป็นการประเมินความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนเริ่มเรียนว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามที่ระบุไว้ในหน่วยการเรียนรู้ที่กำลังเรียนเพื่อเป็นการตัดสินใจว่าจะเรียนหน่วยการเรียนรู้ นั้นหรือไม่

5. กิจกรรมการเรียนรู้ (Instruction alternatives or instructional activities) เป็นงาน ที่ทำให้นักเรียนกระทำเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ กิจกรรมควรเป็น กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียน รวมทั้งให้นักเรียนได้จัดกิจกรรมด้วยตนเอง ควรมีแผนผังคำแนะนำในการทำกิจกรรม และจัดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกหัดทำเทียมกันในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์

6. การประเมินผลหลังเรียน (Post - assessment) เป็นการวัดสมรรถภาพการเรียนรู้ของนักเรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้หรือไม่ นอกจากนี้การประเมินผลหลังเรียนยังช่วยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องในการเรียนการสอน และช่วยชี้แนวทางที่จะแก้ไขด้วย

7. การเรียนซ่อมเสริม (Remediation) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ผ่านการทดสอบหลังเรียน การเรียนซ่อมเสริมอาจดำเนินการตามแผนเดิม หรืออาจเปลี่ยนแปลงได้ วัตถุประสงค์ของการเรียนซ่อมเสริมก็เพื่อช่วยเหลือมิให้เสียโอกาสให้นักเรียนได้บรรลุผลสำเร็จ โดยทั่วไปกิจกรรมการเรียนซ่อมเสริมครูกับนักเรียนจะกำหนดร่วมกันจึงเป็นประโยชน์และได้ผลดีที่สุด ซึ่งองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้สามารถสรุปขั้นตอนได้ดังภาพที่ 3 (ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา, 2528)

ภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้